

Sygnatura akt II Ca 370/18

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 13 czerwca 2018 r.

Sąd Okręgowy w Krakowie II Wydział Cywilny Odwoławczy

w składzie:

Przewodniczący:	SSO Anna Nowak (sprawozdawca)
Sędziowie:	SO Agnieszka Cholewa-Kuchta SO Krzysztof Wąsik

Protokolant: Bartosz Piątek

po rozpoznaniu w dniu 13 czerwca 2018 r. w Krakowie

na rozprawie

sprawy z powództwa J. M.

przeciwko Towarzystwu (...) Spółce Akcyjnej z siedzibą

we W.

o zapłatę

na skutek apelacji strony pozwanej

od wyroku Sądu Rejonowego dla Krakowa – Krowodrzy w Krakowie

z dnia 27 października 2017 r., sygnatura akt I C 4055/15/K

uchyla zaskarżony wyrok w pkt I w części zasądzonej ponad kwotę 12.235,06 zł (dwanaście tysięcy dwieście trzydzieści pięć złotych sześć groszy) z odsetkami oraz w pkt II i w tym zakresie sprawę przekazuje Sądowi Rejonowemu dla Krakowa – Krowodrzy w Krakowie do ponownego rozpoznania pozostawiając temu Sądowi orzeczenie o kosztach postępowania.

SSO Agnieszka Cholewa-Kuchta SSO Anna Nowak SSO Krzysztof Wąsik

UZASADNIENIE

wyroku z dnia 13 czerwca 2018 roku.

Zaskarżonym wyrokiem Sąd zasądził od strony pozwanej Towarzystwa (...) S.A. z siedzibą we W. na rzecz powódki J. M. kwotę 29.978,95 zł z ustawowymi odsetkami za opóźnieni od dnia 7 października 2014 roku do dnia zapłaty oraz kwotę 3.916 zł tytułem zwrotu kosztów procesu.

Sąd ustalił, że Powódka zawarła w dniu 30 sierpnia 2010 r. ze stroną pozwaną za pośrednictwem przedstawiciela strony pozwanej – (...) S.A. umowę ubezpieczenia na życie i dożycie z Ubezpieczeniowym (...)I. W ramach tego ubezpieczenia powódka uiściła na rzecz strony pozwanej kwotę 18.000 zł tytułem pierwszej składki, a następnie systematycznie w okresie od września 2010 r. do końca września 2014 r. comiesięcznie uiściła składki miesięczne w kwotach po 496 zł – co łącznie dało sumę wpłat 42.304 zł. W dniu 24 września 2014 r. powódka złożyła stronie pozwanej oświadczenie o rezygnacji z ubezpieczenia wraz z wezwaniem do wypłaty kwoty 42.304 zł. W dniu 21 stycznia 2015 r. strona pozwana wypłaciła powódce kwotę 12.325,05 zł. Powódka poinformowała doradcę finansowego (...)S.A. P. S., że chciałaby bezpiecznie zainwestować środki finansowe na lokacie długoterminowej, a doradca poinformował powódkę, iż umowa ubezpieczenia na życie i dożycie z Ubezpieczeniowym (...) I to produkt bezpieczny i bez ryzyka oraz że po upływie pięciu lat od zawarcia umowy powódka może zażądać zwrotu wszystkich wpłaconych pieniędzy bez żadnego ryzyka. P. S. nie przedstawił powódce innych możliwości zawarcia umowy. P. S. zapewnił, że (...) S.A. nie pobiera żadnych opłat za korzystanie z pomocy pośredników zatrudnionych w biurze (...) S.A. Powódka nie została poinformowana przez P. S. o opłatach, które będzie naliczać strona pozwana w trakcie trwania umowy ani o opłatach związanych z rozwiązaniem umowy. Powódka nie otrzymała przed zawarciem umowy OWU (...), dokumentu będącego regulaminem i strategią funduszu (...), ani Tabeli opłat. P. S. nie mówił powódce, iż takie dokumenty istnieją i że powódka może się z nimi zapoznać. P. S. mówił powódce, że proponowany produkt ma ogromne zainteresowanie i że za kilka dni upływa już termin, do którego można zawrzeć tę umowę. P. S. podkreślał, że w najgorszym wypadku powódka otrzyma po 15 latach tę samą kwotę, którą wpłaciła. Powódka nie miała żadnego wpływu na treść wiążącego strony stosunku prawnego, bowiem powódce od razu zaproponowano przygotowany formularz deklaracji. P. S. był bardzo przekonujący, mówił powódce, że są szanse na uzyskanie bardzo dużych pieniędzy. Klienci, którzy podpisywali umowę z umową ubezpieczenia na życie i dożycie z Ubezpieczeniowym (...) I nie mieli możliwości zmiany treści tych umów i nie mieli wpływu na ich treść. P. S. poinformował matkę powódki, że przedmiotowy umowa stanowi inwestycję realizującą cel bezpiecznego pomnażania środków i gromadzenia pieniędzy na większe wydatki w niedalekiej przyszłości.

Zgodnie z ust. 6 zawartym w rozdziale 14 warunków ubezpieczenia (...) w wypadku całkowitego wykupu ubezpieczyciel wypłaca ubezpieczonemu kwotę równą wartości rachunku pomniejszoną o opłatę likwidacyjną. (...) S.A. otrzymała od strony pozwanej z tytułu przystąpienia powódki do umowy ubezpieczenia na życie i dożycie z Ubezpieczeniowym (...) I prowizję w kwocie 13.500 zł.

Powyższy stan faktyczny Sąd ustalił na podstawie powołanych dokumentów, zeznań świadków P. S., A. M. i zeznań powódki J. M.. Autentyczność i prawdziwość dowodów z dokumentów nie była kwestionowana przez żadną ze stron postępowania, ich wiarygodność i moc dowodowa nie budzi zatem wątpliwości. Sąd uznał za wiarygodne zeznania świadków P. S., A. M. i zeznania powódki J. M., albowiem były jasne i logiczne. Sąd pominął zeznania świadka T. S., albowiem zeznania te okazały się nieprzydatne dla wykazania okoliczności faktycznych mających dla rozstrzygnięcia sprawy istotne znaczenie. Sąd oddalił wniosek pełnomocnika strony pozwanej o dopuszczenie dowodu z opinii biegłego sądowego aktuarium oraz z opinii aktuarialnej dla produktu P. (...), albowiem tezy dowodowe wskazanych wniosków dowodowych nie dotyczyły okoliczności faktycznych mających dla rozstrzygnięcia sprawy istotne znaczenie. Wymaga nadto podkreślenia, iż rolą aktuarium jest jedynie szacowanie potencjalnych kosztów, a nie kontrola ich rzeczywistego poniesienia. Sąd pominął dowód z zeznań strony pozwanej wobec jej niestawiennictwa na rozprawie.

W tych okolicznościach faktycznych Sąd wskazał na treść art. 385³ pkt. 12, 16, 17 k.c., zgodnie z którym w razie wątpliwości uważa się, że niedozwolonymi postanowieniami umownymi, są te, które w szczególności: wyłączają obowiązek zwrotu konsumentowi uiszczonych zapłaty za świadczenie nie spełnione w całości lub w części, jeżeli konsument zrezygnuje z zawarcia umowy lub jej wykonania, nakładają wyłącznie na konsumenta obowiązek zapłaty ustalonej sumy na wypadek rezygnacji z zawarcia lub wykonania umowy, nakładają na konsumenta, który nie wykonał zobowiązania lub odstąpił od umowy, obowiązek zapłaty rażąco wygórowanej kary umownej lub odstępnego. Na podstawie art. 385¹ k.c. postanowienia umowy zawieranej z konsumentem niezgodnione indywidualnie nie wiążą go, jeżeli kształtują jego prawa i obowiązki w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając jego interesy (niedozwolone postanowienia umowne). Nie dotyczy to postanowień określających

główne postanowienia stron, w tym cenę lub wynagrodzenie, jeżeli zostały sformułowane w sposób jednoznaczny. Jeżeli postanowienie umowy zgodnie z § 1 nie wiąże konsumenta, strony są związane umową w pozostałym zakresie. Nieuzgodnione indywidualnie są te postanowienia umowy, na których treść konsument nie miał rzeczywistego wpływu. W szczególności odnosi się to do postanowień umowy, przejętych z wzorca umowy zaproponowanego konsumentowi przez kontrahenta. Ciężar dowodu, że postanowienie zostało uzgodnione indywidualnie, spoczywa na tym, kto się na to powołuje. Z ustalonego w niniejszej sprawie stanu faktycznego wynika, iż strona pozwana realizując wniosek powódki wynikający z rezygnacji powódki wypłaciła powódce jedynie kwotę 12.325,05 zł, pomimo iż powódka uiszczyła kwotę 42.304 zł. Należy zauważyć, iż zgodnie z ust. 6 zawartym w rozdziale 14 warunków ubezpieczenia (...) w wypadku całkowitego wykupu ubezpieczyciel wypłaca ubezpieczonemu kwotę równą wartości rachunku pomniejszoną o opłatę likwidacyjną. Zatem rozwiązanie przez powódkę umowy przed ustalonym w umowie okresem, lecz już po okresie ponad czterech lat trwania umowy spowodowało, iż strona pozwana zatrzymała znaczną część zgromadzonej przez powódkę kwoty. Z powyższego wynika, iż strona pozwana miała obowiązek wypłacić powódce środki zewidencjonowane na jej rachunku, prowadzonym przez stronę pozwaną na podstawie zawartej umowy, tytułem wartości wykupu, jednak strona pozwana nie miała obowiązku wypłaty całości tych środków, a jedynie określoną ich część. Należy zauważyć, iż wysokość tzw. wskaźnika wykupu została określona w taki sposób, że ubezpieczyciel zagwarantował sobie prawo zatrzymania znacznej części środków finansowych wpłaconych przez ubezpieczającego tytułem składki, w tym przez powódkę, jeżeli rozwiązanie umowy miało miejsce w kolejnych latach obowiązywania umowy, przy czym zgodnie z umową powódka miała obowiązek wpłacania kolejnych składek regularnie i w związku z tym pobierane przez stronę pozwaną kwoty w kolejnych latach zmniejszały się pod względem wysokości procentu kwot pobieranych przez stronę pozwaną na wypadek rozwiązania umowy, ale nominalna wysokość zatrzymywanej kwoty była w kolejnych latach obowiązywania umowy była nadal znacząca. W ocenie Sądu przedmiotowy zapis ma charakter postanowienia niedozwolonego mieszczącego się w katalogu zawartym w art. 385³ pkt. 12, 16, 17 k.c., albowiem zapewnia ubezpieczycielowi pobranie opłaty likwidacyjnej i opłaty od wykupu powodującą utratę znacznej części zgromadzonych na rachunku ubezpieczającego środków finansowych i tym samym rażąco narusza interesy konsumenta i stanowi niedozwolone postanowienie umowne w świetle art. 385¹ zdanie pierwsze k.c. (vide: Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 18 grudnia 2013 r., sygn. akt I CSK 149/13). W sprawie przedmiotowe postanowienia umowne kształtują obowiązki konsumenta w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami i rażąco naruszając interes ubezpieczającego, bowiem przewidują utratę znacznej części zgromadzonych przez powódkę na rachunku środków bez względu na ich wysokość. Zatem ubezpieczyciel przewidział dla ubezpieczonego swoistą sankcję za rezygnację z dalszego kontynuowania umowy bez powiązania jej z realnie poniesionymi wydatkami. Zakwestionowane postanowienie narusza dobre obyczaje, gdyż sankcjonuje przejęcie przez ubezpieczyciela znacznej części środków zgromadzonych na rachunku powódki. Istotnym jest, iż pośrednik ubezpieczeniowy zachęcił powódkę do zawarcia umowy przedstawiając powódce wyłącznie pozytywne aspekty umowy, wiedząc przy tym, iż powódka oczekiwała aby wpłacona kwota pieniędzy była zagwarantowana. Wymaga również podkreślenia, iż przedmiotowa umowa ma charakter mieszany, tzn. umowy ubezpieczenia (wypłata świadczenia w razie zajścia zdarzenia objętego umową ubezpieczenia i zapewnienie ochrony ubezpieczeniowej, zapłata składki) i umowy inwestycyjnej (składki inwestowane są w ubezpieczeniowe fundusze kapitałowe), z uwzględnieniem jednak, iż głównym celem umowy jest zgromadzenie jak najwyższego kapitału i osiągnięcie maksymalnego efektu ekonomicznego przy założeniu długotrwałego stosunku prawnego łączącego strony i z tego względu przedmiotowa umowa ma także charakter umowy wzajemnej. W niniejszej sprawie na skutek działania strony pozwanej, powódka nie tylko że nie otrzymała przysporzenia, lecz przeciwnie, to strona pozwana wzbogaciła się zatrzymując bez podstawy prawnej część kapitału zgromadzonego przez powódkę. Zatem błędna jest argumentacja strony pozwanej, iż brak było podstawy prawnej dla żądania powódki. W konsekwencji, biorąc jednocześnie pod uwagę, iż niejednoznaczne postanowienia nie zostały uzgodnione z powódką indywidualnie, na co zresztą wskazuje wyraźnie dostrzegalny schematyzm treści umowy, należy uznać, iż żądanie pozwu było zasadne. Powódka prawidłowo wskazała także bieg odsetek od dnia 7 października 2014 r. stosownie do treści art. 481 § 1 k.c., albowiem stosownie do pierwszego wezwania do zwrotu kwoty zgromadzonej przez powódkę.

Rozstrzygnięcie o kosztach procesu opierało się zasadę odpowiedzialności za wynik procesu zawartą w art. 98 § 1 i 3 k.p.c., na które złożyły się: kwota 1499 zł tytułem opłaty od pozwu, kwota 2400 zł tytułem zastępstwa procesowego zgodnie z § 6 pkt. 5 Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu (Dz. U. Nr 163, poz. 1349 z zm.) oraz kwota 17 zł tytułem opłaty skarbowej od pełnomocnictwa.

Powyższy wyrok zaskarżyła pozwana ponad kwotę 12.235,06 zł z odsetkami i zarzuciła

- 1) naruszenie art.233§1 k.p.c. poprzez ustalenie, że opłata likwidacyjna wyniosła kwotę 29978,95 zł,
- 2) błąd w ustaleniach faktycznych polegający na bezpodstawnym przyjęciu, że powódce nie zostały wręczone Warunki Ubezpieczenia (...), Regulamin (...)i Tabela Opłat i Limitów (...).

Żądała oddalenia powództwa 12.235,06 zł z odsetkami.

Powód wnosił o oddalenie apelacji i zasądzenie kosztów procesu.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Apelacja jest zasługiwała na uwzględnienie albowiem Sąd w zakresie zaskarżonym, tj. co do kwoty 17743,89 zł z ustawowymi odsetkami za opóźnienie nie rozpoznał istoty sprawy.

Z uzasadnienie zaskarżonego wyroku wywieść należy, że Sąd orzekał tylko o niezasadności zatrzymania przez pozwanego części składek zgromadzonych na rachunku powódki w dniu rozwiązania umowy, natomiast pozew w żądaniu wskazuje, że powódka żąda zwrotu „kwoty stanowiącej składkę zainwestowaną i sumę składek bieżących uiszczonych w ramach umowy ubezpieczenia na życie i dożycie zawartej z pozwanym”. W uzasadnieniu wskazuje się, że powódka łącznie wpłaciła stronie pozwanej tytułem składek kwotę 42304 zł i tej kwoty żądała zwrotu. Uzasadnienie wskazuje, że powódka kwestionuje tzw. opłatę likwidacyjną ale na stronie 9 uzasadnienia kwestionowała także całe ukształtowanie umowy, a w części pierwszej uzasadnienia także kwestie związane z doręczeniem ogólnych warunków umów, regulaminów itp.

Sąd I instancji w swym rozstrzygnięciu mimo, że zasądził całość dochodzonej kwoty w żaden sposób nie wyjaśnił z jakich przyczyn zasądził od strony pozwanej na rzecz powódki kwotę wszystkich uiszczonych przez nią składek, a nie kwotę, która była zgromadzona na rachunku powódki w dniu rozwiązania umowy.

W tym zakresie rozumowanie Sądu nie jest w żaden sposób możliwe do skontrolowania. Sąd nie czynił bowiem oni ustaleń jaka była wartość środków na koncie powódki w dniu rozwiązania umowy ani też nie wskazuje w rozważaniach prawnych dlaczego zasądził całą dochodzoną kwotę. Sąd czynił jedynie rozważania dotyczące świadczenia wykupu i opłaty likwidacyjnej. Z tych przyczyn w zakresie ponad kwotę środków zgromadzonych przez powódkę na rachunku w dniu rozwiązania umowy Sąd nie rozpoznał istoty sprawy.

Przy ponownym rozpoznaniu sprawy Sąd ustali, czy okoliczności wskazywane w pozwie uzasadniają zwrot całości składek zainwestowanych przez pozwaną i w tym zakresie rozstrzygnie spór.

Mając powyższe na uwadze na podstawie art. 386§4 k.p.c. uchylono wyrok w zaskarżonej części tj. odnośnie żądania zapłaty kwoty 17 743,39 zł z odsetkami tytułem zwrotu składek zainwestowanych przez powódkę.

SSO Agnieszka Cholewa – Kuchta SSO Anna Nowak SSO Krzysztof Wąsik